

Azərbaycan mədəniyyətinin tarixi kökləri haqqında

Sehranə Kasimi,
AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun böyük elmi işçisi, sənətsünaslıq
üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: sekasimi@mail.ru

Azərbaycan mədəniyyətinin qədim tarixi kökləri vardır. Kökü xalq yaradıcılığından ibarət qədim musiqimiz şifahi halda yayılaraq inkişaf etmiş, nəsil-dən-nəslə ötürülməklə zəngin bir irs halında günümüzdə qədər gəlib çatmışdır.

Yazılı musiqinin Azərbaycanda hansı dövrdə meydana gəlməsi, nə kimi yollarla inkişafı, orta əsrlər ədəbiyyatında təsadüf olunan "Əbdülqadir Marağayiyə aid Novruz mahnısı"nın bugünkü not yazısı ilə heç bir əlaqəsi olmayan, tamamilə başqa işarələrlə yazılması, o zamanlar Azərbaycanda xüsusi musiqi yazısı sisteminin mövcudluğu hər kəsi düşündürə bilər.

Tarix boyu Azərbaycanda poeziya və musiqi vahid şəkildə, paralel inkişaf etmiş, həmin ənənə bu gün də davam etməkdədir. Orta əsr mütəfəkkirləri şeir və onların ölçülərinə böyük əhəmiyyət verərək, müxtəlif vəznlər icad etmiş, qaydaları müəyyən dairə formalı cədvəllərdə göstərmişlər. Alim və musiqişünaslarımız qədimlərdə bu üsul və nəzəriyyəni daha da genişləndirərək şeir formalarına aid cədvəl dairələrinə istinadla musiqi bəstələməyin müxtəlif yollarını müəyyənləşdiriblər. Lakin belə strukturla mahnıların ritmini və vəznini göstərə bilməmişlər, ardıcıl səsdüzümü və müxtəlif ucalıqları, bir sözlə, melodiya durumunun təqdimatını bacarmamışlar. Bunlar artıq bəstəkarın özündən asılı olaraq, şifahi yolla yaddaşlara yazılırdı. Həmin üsul musiqi yazısının, şübhəsiz ki, ibtidai mərhələsi olmuş, sonralar inkişaf etdirilərək, bəstəkar və musiqişünaslar tərəfindən təkmilləşdirilmiş və müəyyən "not" sistemi şəklini almışdır.

Beləliklə, orta əsrlərdə Azərbaycanda musiqi yazısının mövcudluğu nəinki şübhəli bir məsələdir, hətta müəyyən dövrdə mükəmməl not sisteminin olduğu tarixi sənədlərlə sübuta yetirilmişdir. Belə ki, Səfiəddin Urməvi, Əbdülqadir Marağayiyə və başqalarının öz əsərlərini bu not sistemi vasitəsilə yazdığını sübut edən tarixi nüsxələrə rast gəlinir. Tarixi sənədlərdə göstəriləyinə görə, məşhur filosof Əl-Fərabinin 941-ci ildə qələmə aldığı "Əl-məqalat" (Məqalələr məcmuəsi) adlı diqqəti cəlb edən əsəri yuxarıda söylədiyimiz ibtidai "not" musiqi yazısı sistemindən ibarətdir. XIII əsrdə yaşayıb yaratmış ustad musiqişünas Xacə Səfiəddin Əbdül Mömün İbn Yusif əl-Urməvinin işləyib hazırladığı musiqi yazısı sistemi məşhur filo-

sof Əl-Fərabinin tərtib etdiyi musiqi yazısı sistemində nisbətən daha mükəmməl idi. XIV əsr Azərbaycan musiqişünası Hacı Əbdülqadir Marağayinin musiqi qaydalarından bəhs edən "Cəme-ül-Əlhan" və "Məqasıl-Əlhan" adlı əsərlərində öz bəstələrindən bir neçəsinin bu "not" sistemi ilə yazıldığı göstərilir.

Müasir not sistemi ilə yazılı musiqi, demək olar ki, Azərbaycanda təxminən XIX əsrin axırları - XX əsrin əvvəllərindən başlayıb və onun əsl tərəqqisi sovet quruculuğundan sonraya təsadüf edir. Dahi Üzeyir Hacıbəyli yazırdı: "Azərbaycanın xalq mahnıları, təsnif və diringələri, rəqs havaları və s. musiqi formalarının elmi tədqiq və təhlili göstərir ki, Azərbaycan xalqının musiqi incəsənəti ən mütənasib və ciddi bir sistemə əsaslanır. Azərbaycan xalq musiqisinin bütün elmi-nəzəri məsələləri də öz əsasını bu sistemdən alır".

Səfiəddin Urməvi

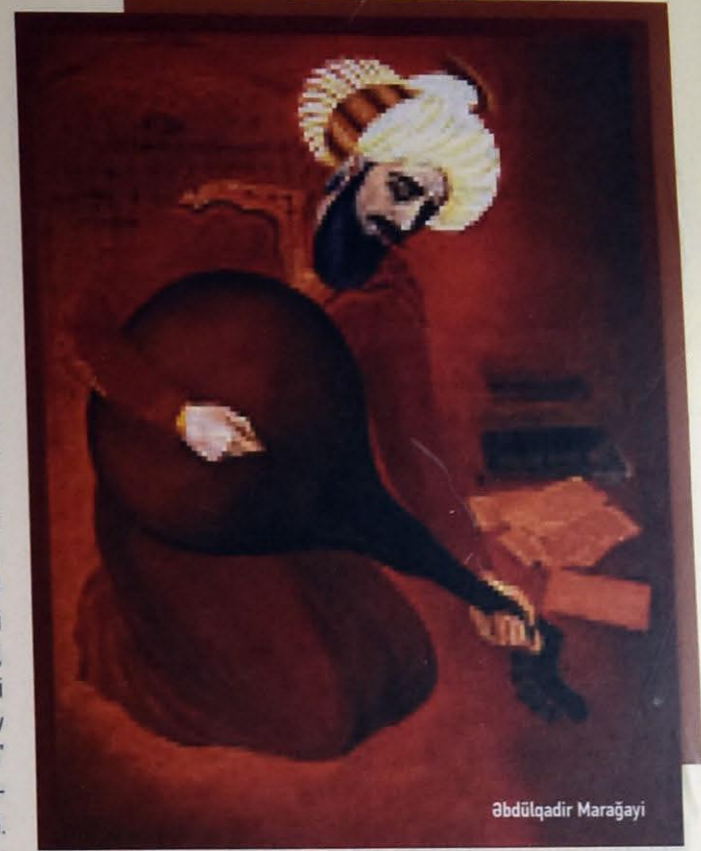
XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda ictimai-iqtisadi vəziyyət qeyri-sabit idi. Ölkə ikiye bölünməklə yanaşı, o taylı-bu taylı Azərbaycan hərtərəfli çətinliklər içərisində yaşayırdı. Həm siyasi vəziyyətin ağırlığı, həm məişət problemləri... ən çox əziyyət və iztirablar da, təbii ki, sadə xalq kütlələrinin üzərinə düşürdü. Bütün çətinliklərə baxmayaraq, mütəfəkkirlər, musiqişünaslar, bəstəkar və elm xadimlərimiz, bir sözlə, mədəniyyətimizi təmsil edən sənət adamları həm Şimali, həm də Cənubi Azərbaycanda geniş fəaliyyət göstərirdilər. Xüsusilə, qədim şəhərlərimizdən olan Təbriz mədəniyyətinin formalaşması üçün əlverişli bir şəhər idi. Belə ki, burada ilk İncəsənət məktəbi, ilk Dövlət Filarmoniyası və ilk Teatr dərnəyi, xalq çalğı alətləri orkestri və daha neçə-neçə mədəniyyət ocaqları yaranmışdı. Biz qələm adamlarının borcu xalqımızı bu mövzularda məlumatlandırmaqdır. Onun üçün də Təbrizdə fəaliyyət göstərən mədəniyyət xadimlərimiz haqqında bilgi vermək istərdik.

... Təbrizdə musiqiçilərin təşkili və təqdimi işində ilk addımı Sovet İttifaqı ilə mədəni əlaqə saxlayan İran cəmiyyəti və Təbriz şöbəsi, eləcə də Təbrizdəki Sovet mədəniyyəti evi yaratdı. Təbrizin mədəni həyatında çox böyük rol oynayan bu mədəniyyət evində 1945-ci ildə xalq çalğı alətləri orkestri yarandı. Tamaşaçılar ilk dəfə Dəşti, Bayatı-İsfahan, Humayun və s. muğamları və bir çox dəramədləri müxtəlif ifalarda sevə-sevə dinlədilər. Bəstəkar C.Cahangirov müxtəlif muğam və təsnifləri işləyərək səslərə bölmüş, "havalarda" olan yeknəsəqliyi aradan qaldırmış, orkestrdə yeni bir ab-hava yaratmış, dinləyicilərə yeni tərəvətdə musiqi nömrələri bəxş etmişdi. İfalar Cənubi Azərbaycana məxsus xüsusiyyətlər ləğv edilmədən, əksinə, saxlanılmaq şərti ilə həyata keçirilirdi.

Kollektiv az bir zaman ərzində böyük müvəffəqiyyət qazanıb, mürəkkəb əsərlərin ifasına keçdi. Artıq fəaliyyətinin üç ayında Ü.Hacıbəylinin "Koroğlu", M.Maqomayevin "Şah İsmayıl" operalarını, Əfrasiyab Bədəlbəylinin "Qız qalası" baletindən parçaları, Səid Rüstəmovun "Qızıl əsgər" marşını və başqa mahnıları çox məharətlə təqdim elədi. Orkestrin müvəffəqiyyəti xor dəstəsinin yaradılması fikrinin irəli sürülməsi ilə nəticələndi. Dövlət teatrının artistlərindən ibarət xor dəstəsi orkestrin müşayiəti ilə bir çox marşlar və müxtəlif mahnıların ifasına başladı. İlk dəfə mədəniyyət evinin səhnəsində oxunan "Fədailər marşı" artıq İran Azərbaycanının hər tərəfində fədai dəstələri, xalq qoşunu hissələri və məktəblilər tərəfindən oxunmaqda idi.

Təbrizdə olan ən yaxşı xanəndə və artist heyəti orkestrin ətrafında toplaşmışdı. Artistlərdən Əli Əsgər Rizvan, Leyla xanım Möhsünpür, Fatma Zərgəri, Sara Heydərzadə, Pərviz Pərvizi, Hidayət Məmmədizadə və başqalarının orkestrlə birgə ifaları müxtəlif növ musiqi əsərləri, mahnı və təsnifləri, operalardan parçalar, ariyalar və s. tamaşaçıların məhəbbətini qazanmışdı. Gözəl səsə və rəvan təbə malik Aşiq Hüseyn Cavan öz çıxışları ilə aşıq yaradıcılığına böyük maraq və məhəbbət oyatmışdı. Hökumət ona Xalq artisti fəxri adı vermiş və yeni açılan Dövlət Filarmoniyasının müdiri təyin etmişdi. XX əsrin II yarısında Təbriz şəhərində hələ simfonik orkestr yaranmamışdı, lakin Azərbaycanın böyük bəstəkarı C.Cahangirov belə bir orkestr yaratmaq üçün hədsiz təşəbbüs göstərirdi.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın tanınmış bəstəkarlarından olan Ca-

Əbdülqadir Marağayiyə

hangir Cahangirov Bakı şəhərinin Balaxanı kəndində doğulub boya-başa çatmışdı. Lakin Cənubi Azərbaycana sıx tellərlə bağlı idi, bir müddət Təbriz şəhərində yaşayıb yaratmışdı. Böyük sənətkarın burda fəaliyyət göstərməsi, təbii ki, şəhərdəki Azərbaycan mədəniyyət işçiləri üçün bir töhfə, bir sevinc idi. Şimali Azərbaycanda yaranan bütün musiqi əsərlərini C.Cahangirov səhnələşdirirdi. Təbrizdə Ü.Hacıbəylinin anadan olmasının 60. musiqi fəaliyyətinin 40 illik yubileyinə həsr olunmuş, bəstəkarın əsərlərindən ibarət bir repertuarla xalq çalğı alətləri orkestri konsert verdi. Sonradan Sovet mədəniyyət evində və yeni açılmış İncəsənət məktəbində şagirdlərə not əsasında musiqi təlimi təşəbbüsünü də bəstəkar irəli sürmüşdü. Və heç şübhəsiz ki, burada təhsil alan uşaqların gələcəkdə simfonik orkestr yaradacaqları labüdü idi.

O zamanlarda İran Azərbaycanında milli hökumət yarandıqdan sonra mədəniyyətin bütün sahələri kimi, musiqi də hökumət himayəsinə alındı. Təbrizdə dövlət teatri yarandığı kimi, musiqi kadrları yetişdirmək üçün musiqi şöbəsi olan İncəsənət məktəbi açıldı, Dövlət Filarmoniyası yarandı. Həmin illərdə Təbriz şəhərində Dövlət Filarmoniyasının rəsmən açılışı, yuxarıda adlarını çəkdiyimiz xalq çalğı alətləri orkestri və rəqs ansambli, aşıqlar ansambli, sazçı qızlar dəstəsi və bir çox yeni solo çıxışlar bu sahədə böyük müvəffəqiyyətlər əldə edildiyini göstərirdi.

Cənubi Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan sənət adamlarının mədəniyyətimizə verdiyi töhfələr danılmazdır. Teatr mədəniyyətinin inkişafında Abasəli Əsədli (1888), Səməd Səbahi (1925-ci ildə Bakı Teatr Texnikumunun rejissorluq fakültəsində oxumuşdur, 1926-cı ildə Kirovabad (indiki Gəncə) dram teatrında profes-

sional artist kimi fəaliyyət göstərmiş, sonradan bir neçə sənət dostları ilə Təbrizdə çalışmağa getmişdir, Məmməd Əli Rüşudi (1906), Cavad Şafizadə (1903), Leyla xanım Möhsünpür, İrac Əhmədzadə, Ə.Ə.Rizvan, Məmmədəli Vəlizadə, Böyük Məhəmmədi (1918), İsmayıl Muzduri (1914), Sara Çidan (Heydərzadə) və daha neçə-neçə Azərbaycan mədəniyyətini zirvələrə qaldıran sənət adamlarının adı tarixin səhifəsinə qızıl hərflərlə yazılmışdır. Bunlar azərbaycanlı olmuş, mədəniyyətimizə layiqincə xidmət göstərmişlər.

Təbriz teatrının banisi Mehdi xan Şafizadənin rejissorluq etdiyi "Azərbaycan artistlər dəstəsi"yə daxil olan Abasəli Əsədi sonralar Xan Naxçıvanının rejissorluq etdiyi "Aran" dəstəsində fəaliyyət göstərmiş. Səməd Səbahi isə "1905-ci ildə", "Sevil", "Od gəlini", "Namus", "Dəmirçi Gava", "Ərus Muğan", "Xabi-xəyal", "Arşın mal alan", "Məşədi İbad" ("O olmasın, bu olsun") və s. əsərlərin müxtəlif qəhrəmanlarını ifa edirdi. Məmməd Əli Rüşudi Rzaquluzadə Şərqlinin "Xəyanət və Vəfa" dramında Cəmşid, C.Cabbarlının "Od gəlini"ndə Qorxmaz, "1905-ci ildə" dramında İmamverdi, "Sevil"də Babakışi, Molyerin "Damadı fararı" komediyasında d-r Əflatun, "Məşədi İbad"da Rüstəm bəy, "Arşın mal alan"da Suleyman rollarını çox məharətlə oynamış, sonralar rejissor işləmişdi. Rüşudi Azərbaycan dövlət teatrının yaranmasında geniş fəaliyyət göstərənlərdən biridir.

Bu sənət adamları içərisində xüsusi yer tutan Leyla xanım Möhsünpür olmuşdur. Onun bir opera aktrisası kimi fəaliyyəti danılmazdır. Təbrizdə bəstəkar C.Cahangirovun rəhbərliyi altında qurulan xalq çalğı alətləri orkestri onun bu sahədəki talantını göstərməsinə yardım etdi. Ü.Hacıbəylinin "Sevgili canan", "Şəfqət bacısı" romanslarını, "Arşın mal alan" operettasından Gülçöhrənin ariyasını və s. ifaları çox gözəl səsləndirirdi.

Digər sənətçi Əli Əsgər Rizvan opera və musiqili komediyalarda baş rolların mahir ifaçısıydı. Ü.Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasında Məcnun, "Əsli və Kərəm"də Kərəm, Zülfüqar Hacıbəyovun "Aşiq Qərib" operasında Aşiq Qərib və daha başqa-başqa rolları məharətlə ifa edib. Gözəl səsə malik olmaqla yanaşı, həm də çox istedadlı aktyor idi. Əli Əsgər xalq mahnılarını, Sovet Azərbaycanı bəstəkarlarının yeni yazdıqları müxtəlif musiqi əsərlərini məharətlə ifa edərək Təbriz azərbaycanlılarının və digər xalqların sevimlisinə çevrilmişdi. "Təbrizim" mahnısının məşhur ifaçısı idi. Musiqisi C.Cahangirova məxsus bu mahnını bütün Təbriz əhli əzbərdən bilirdi. Bundan başqa, o, Ü.Hacıbəylinin "Koroğlu" operasından Koroğlunun ariyasını və digər parçaları o qədər gözəl oxuyurdu ki, bütün İran azərbaycanlıları radio vasitəsilə sevə-sevə dinləyirdilər, hətta musiqi parçaları dillər əzbəri olardı.

Təbii ki, mədəniyyət və incəsənətin inkişafı sabitlik, azadlıq, əmin-amanlıqla sıx bağlıdır. Səttarxan hərəkatı dövründə, Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin yaşadığı illərdə də Azərbaycan mədəniyyət işçilərinin fəaliyyəti mümkün idi. XX əsr Azərbaycan siyasi mədəniyyətinin formalaşmasında uğurla mübarizə aparan Ə.Topçubaşov yazırdı: "Allah biz türklərə anadangəlmə təbii işləmək istedadı verib, ruslar çalışırlar ki, bizim xalqda olan bu istedadı öldürsünlər. Bizi təhkimçi halına salsınlar ki, kölə vəziyyətinə düşək və zəlif xalq olaq".

... 2009-cu il avqustun 26-da Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin

"Natavan" klubunda (tarixi şəxsiyyət, böyük türk sevdalısı Seyid Cəfər Pişəvərinin iş otağı olub) 1945-1946-cı illərdə Güney Azərbaycanda qurulmuş Milli Hökumətin banisi Seyid Cəfər Pişəvərinin anadan olmasının 117-ci ildönümü münasibətilə dəyirmi masa keçirildi. AMEA Şərqişünaslıq İnstitutunun direktoru Gövhər Baxşəliyeva Güney Azərbaycan Milli Hərəkatının simvoluna çevrilmiş bu şəxsiyyət barədə məruzə ilə çıxış etdi: "Azərbaycan xalqı tarix boyu azadlığa can atıb. Azərbaycanın Quzeyində 1918-ci ildə Xalq Cümhuriyyəti qurulduğu kimi, Güneydə də 1905-1911-ci illərdə Maşturə inqilabı (Səttarxan hərəkatı), 1920-ci ildə Azadistan dövləti (Şeyx Məhəmməd Xiyabani hərəkatı) və 1945-1946-cı illərdə Seyid Cəfər Pişəvərinin rəhbərliyi altında Milli Hökumət yaradılıb. Onların hamısı xəyanətlər nəticəsində süquta uğramasına, qan içində boğulmasına baxmayaraq, ikiye bölünmüş xalqımızın taleyində böyük rol oynayıb və iz qoyub. Bunun nəticəsi olaraq, 1991-ci ildə Azərbaycanın Quzeyində müstəqillik əldə olunub".

Bu gün doğma vətənimizdə hər kəs mədəniyyətimizə xidmət edən və ad qazanan incəsənət xadimlərini tanıyır. Bildiyimiz kimi, Azərbaycanda demokratiya və aşkarlıq hökm sürür. İstedadı olan hər bir kəsə şərait yaradılır. Yeni-yeni musiqi layihələri, müsabiqə projeləri meydana çıxır. Müasir, qloballaşan və inkişaf edən texnika əsərində istedadlı bürüzə vermək və ad qazanmaq çox da çətin deyil. Lakin gənclər unutmamalıdır ki, keçmişini bilməyən gələcəyə gedə bilməz. Yazımızın Güney Azərbaycanla bağlılığı da ikiye bölünmüş Azərbaycanın yaralı taleyinin gələcək nəsillər tərəfindən unudulmasına işarədir.

... 1945-ci ildə Məmməd Hüseyin Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" poemasi bütün Yaxın və Orta Şərq mühitində görkəmli ədəbi hadisə kimi qarşılandı. Bu poemaya Qüzey Azərbaycanda mahnılar, təsniflər bəstələndi. Məşhur muğam ustası, əslən Cənubi Azərbaycandan olan Rübabə Muradova bu poemaya bəstələnmiş "Heydərbaba" təsnif və muğamını təkrarsız bir tərzdə ifa etdi. 1946-cı ildə Təbrizdə Dövlət Filarmoniyasının rəhbəri 22 yaşlı Əli Tudə idi. Ərdəbilli Molla Xəlilin qızı, çatmaqaşlı, uzun hörüklü gənc Rübabə yeni yaranmış Dövlət Filarmoniyasına işə dəvət olundu. Lakin orada çalışmaq ona nəsbət olmadı, belə ki, Seyid Cəfər Pişəvərinin yaratdığı Hökumət süquta uğradı və minlərlə ailə Cənubi Azərbaycandan qaçqın düşdü. Molla Xəlilin də ailəsi 1946-cı ildə Şimali Azərbaycana köçür və Sabirabadda məskunlaşır. Bir gün məşhur Azərbaycan aktyor və rejissoru Ə.Ələkbərov Sabirabadda qastrol səfərinə gəlib "Vaqif" tamaşasını səhnələşdirir. Dram əsərindəki "Xuraman" rolunun ifaçısı xəstələndiyindən əvəzetmə lazım olur və Rübabə xanımı Ələsgər Ələkbərovun yanına gətirirlər. Gənc qızın oxusu, zəngülələri məşhur sənətkarı valeh edir və dərhal ona təhsil vermək qərarə alınır. Beləliklə, Ərdəbilli xanəndə Bakı əhəlisinin, Azərbaycan xalqının sevimlisinə çevrilir. Xalq artisti Rübabə Muradova dahi Ü.Hacıbəylinin hələ 1936-cı ildə yaratdığı Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında (həmin vaxt Azərbaycan Dövlət Mahni və Rəqs Ansambli da təsis olunmuşdu) solist kimi işləməyə başladı.

... Hər il məhərrəm ayının aşura günündə hörükləri dizinə düşən 7-8 yaşlı Rübabə tifil Səkinə rolunda Ərdəbilin küçələri boyu kəcavadə gəzdirilər, 10-12 yaşında isə Həzrət Hüseyinin bacısı

Zeynəb olardı. Oxuduğu mərsiyanın səsinə bütün Ərdəbil ağları. O vaxt heç kəsin ağına belə gəlməzdi ki, imam övladlarının faciəsini canlandırın Rübabə illər keçəcək, o Azərbaycandan bu Azərbaycana pənah gətirəcək, doğma yurd-yuvanın həsərətini yanıqlı səsi ilə həyatının Leylisində yaşadacaq... Sonralar R.Muradova Opera və Balet Teatrının səhnəsində əvəzsiz səsi ilə əsl şedevrlər yaradacaqdı...

Daha da keçmiş nəzər salsaq, XV əsrdən Azərbaycanda mühüm dövr – çiçəklənmə mərhələsi başlanmışdı. XV-XVII əsrlərin mədəniyyətimizin tərəqqisində mühüm zaman kəsiyi olduğunu tarix təsdiqləyir. Mədəniyyət və incəsənət xadimləri I Şah İsmayılın himayəsində fəaliyyət göstərirdilər. Azərbaycan Səfəvilər dövlətinin banisi, nüfuzlu siyasi xadim və sərkərdə Şah İsmayıl həm də görkəmli şair idi. O dövrlərdə mədəniyyət və incəsənətin müxtəlif sahələri – rəngkarlıq, xəttatlıq, memarlıq, musiqi və s. sürətlə inkişaf etmişdi. XV əsrdə formalaşmış Təbriz miniatür məktəbi dünya rəssamlığında mövcud olan 5 aparıcı rəssamlıq məktəbindən biridir. Bu məktəbin görkəmli nümayəndələrindən biri Sultan Məhəmmədin miniatürləri dünya muzeylərində qorunur. Təbrizdə toxunan xalçalar hələ orta əsrlərdən başlayaraq hər yerdə şöhrət tapmışdı. Londonun Viktoriya-Albert muzeyində saxlanılan "Şeyx Səfi" xalçası Təbrizdə toxunmuş və dövrünün (1539) ən iri və əsrarəngiz xalçası adını qazanmışdı. Şah İsmayıl Xətai tərəfindən Təbrizdə əsas qoyulmuş "Şah" kitabxanası özünəməxsus "incəsənət akademiyası" idi. Burada mahir ustalar, xəttatlar, rəngkarlar, zərgərlər, cildçilər, naxışçılar, elm xadimləri, musiqiçilər fəaliyyət göstərirdilər. O zaman incəsənətin aparıcı sahələrindən biri də elə xəttatlıq, kitab üzü köçürmə işi idi.

Müasir zamanda informatika və texnikanın inkişaf etdiyi bir dövrdə, artıq mövcud əlaqələrin bərpası göz önündədir. Hər kəs Cənubi Azərbaycana gedə və gələ bilər, bu əlaqələrin bərpası, mən belə düşünürəm ki, böyük bir xalq olan, lakin ikiye bölünən millətin

gələcəyi üçün çox lazımlıdır.

Tanınmış bəstəkar Əli Səliminin bəstələdiyi mahnılar 90-cı illərdə bu tayda da (Şimali Azərbaycanda) anonim qalmışdı. Artıq 1979-cu ildən başlayaraq, Güney Azərbaycan musiqisində bir sıra irəliləyişlər baş verdi. Sənətkar kimi formalaşmış bəstəkar Əli Səliminin bu illərdə "Fantaziya", "Elim, günüm, şövkətim", "Ceyran sevgilim" və s. filmlər üçün bəstələdiyi musiqi əsərləri nəinki İranda, eləcə də bütün dünyada məşhurlaşdı. Onun "Aman, ayrılıq", "Siza salam gətirmişəm" mahnıları bütün dünya azərbaycanlıları arasında çox məşhurdur. Orta musiqi təhsilini Bakıda alan Ə.Səlimi sonralar Tehran radiosunda işləmiş, Təbrizdə orkestr rəhbəri və musiqişünas olmuşdur. O, 1988-ci ildə İslam Mədəniyyəti və İrşad Nazirliyi tərəfindən İranın ən yaxşı bəstəkarı kimi tanınmış, qızıl lövhəyə və medala layiq görülmüşdür.

Güneyli Həsən Ənami Bülbül adına Uluslararası Musiqi Festivalının qaliblərindən biridir. O, 1999-cu ildə Bakı Musiqi Akademiyasının III kurs tələbəsi ikən Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında "Sevil" operasında baş rolda çıxış edib. Vətənpərvər muğanni Araz Əlsəs, Almaniyada yaşayan və gözəl səsi olan Yaqub Zurufcu azərbaycanlılar arasında çox populyardır. Avropa və Amerikanın bir çox şəhərlərində mühacir həyatı yaşayan çoxlu cənublu azərbaycanlı sənətçilər vardır. Musiqiçilərdən savayı, müxtəlif ictimai xadimlər, alimlər, rəssamlar məhz azərbaycanlı olaraq dünyanın bir çox ölkələrində tanınırlar. Onların arasında məşhur rəssamlar – Ə.Bekkalım, İ.Əhrari bu gün dünyanın sayılan ismlərindəndir.

Tarix, o cümlədən mədəniyyət tarixi yalnız adlar, sosial, coğrafi dəyişikliklərin xronoloji salnaməsi deyil. Mədəniyyət tarixi – hər şeydən öncə, xalqın taleyi, onun mənbələri, kökləridir. Yalnız xalqımızın çoxsəpkili mədəniyyət tarixini toplu halında bilmək şərti ilə biz ölkəmizin sonrakı yüksəlişi və inkişafı, perspektivi haqqında mühakimə yürüdə bilərik.

Ədəbiyyat:

1. İsmayılov M.S. Azərbaycan xalq musiqisinin janrları. Bakı, 1984.
2. Hacıbəyli Ü. Əsərləri. Bakı, Elm, 1965, s. 187.
3. Bədəlbəyli Ə. İzahlı monoqrafik musiqi lüğəti. Bakı, Elm, 1969.
4. Zemüovskiy I. Apoloqia sluxa. Jurnal «Muzikalnaya Akademiya», № 1, 2002, s. 11.
5. Hacıbəyli Ü. Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları. Bakı, Yazıçı, 1985, s. 21.
6. А. Пиримов. «Жизнь и деятельность народного артиста Аз. ССР, орденноносца К. Пиримова». 1941. Баку, с. 6-10.
7. https://az.wikipedia.org/wiki/Azərbaycan_mədəniyyəti

Резюме

Как видно из названия статьи, «Исторические корни Азербайджанской культуры», рассказывается о культуре Азербайджана и его истории. Здесь упоминаются средневековая, а также культура XIX - XX веков, упоминаются убедительные доказательства жизни и творчества людей искусства, как в северный, так и в южный Азербайджане.

Ключевые слова: народные песни, нотная запись, Тебриз, северный, южный Азербайджан, культура.

Summary

As "The History of the Azerbaijani culture" tells about the culture of Azerbaijan and its history. Here are the mid-decade, as well as the Azerbaijani culture XIX - XX centuries. Remember the longevity of life and creativity of the people as in Cage, and in the South of Azerbaijan.

Key words: folk songs, musical notation, Tabriz, Southern Azerbaijan, culture.